

Lus

Lus er noget, man får fra andre. En **blodsugende** snylter, som foretrækker **hår** i maden. Den skal bekæmpes. I kyndige hænder er en **tættekam** et effektivt **våben**. Men vi har også andre metoder. I denne brochure kan du **læse**, hvordan man **placerer** en lus imellem to **negle**.

HVAD ER LUS?

Lus er et insekt. Den er en blod-sugende snylter, som alt efter arten kan leve på forskellige pattedyr. Men kun tre lusearter kan leve på mennesker: hovedlus, kropslus og flådlus.

Hovedlus er den mest udbredte art herhjemme og kan være besværlig at komme af med. Der er dog en række forholdsregler, du kan tage, så du hurtigt kan få bugt med lus eller lettere undgå, at du eller dit barn smittes igen og igen.

HVOR LEVER LUS?

Hovedlus lever helt nede ved hovedbunden. Her er optimale betingelser, nemlig varme (ca. 30° C), høj luftfugtighed og let adgang til at suge blod. Det har ingen betydning, om håret er rent eller snøvset. Lus har ingen vinger og kan derfor hverken hoppe eller flyve, men den kan bevæge sig hurtigt rundt i hovedbunden og holder altid fast med den ene klo i et hårstrå. Det er sjældent, at lus bevæger sig længere ud i

håret. Fårder lusen ud af håret, overlever den ikke længe. Præcis hvor længe lusen kan leve væk fra hovedbunden afhænger af, hvornår lusen sidst har suget blod samt af omgivelsernes temperatur og fugtighed.

HVORDAN SER LUS UD?

Voksne hovedlus er mellem 2 og 3 mm, men som nyudklækkede kan de være mindre end 1 mm. Hunnen er større end hannen. Lusens krop er aflang og flad. På hovedet har den et par antenner, små øjne og en mund, der er egnet til at bide og suge blod. Den har tre par ben forrest på kroppen. Benene ender i en klo, der kan gribe og holde fast om et hårstrå. Lus kan variere i farve fra gennemsigtig gråhvide til mere mørke. Variationen skyldes bl.a. at den bliver mørkere, når den lige har suget blod.

Du kan se hvordan lus ser ud på www.farvellus.dk

LUSENS LIVSCYKLUS

Hunlusen er 9-12 dage gammel, når den første gang parrer sig og lægger æg. Den voksne lus lever i cirka 3 uger, og i den tid kan hunlusen nå at lægge 5-8 æg om dagen.

Et luseæg er cirka 0,8 mm langt og sidder på en "stilk", der er kittet godt fast på hårstrået. Det sidder helt nede ved hårbunden og er hvidgult. 6-9 dage efter ægget er lagt, udvikles en ny lus.

Det tomme æg vil vokse ud med hårstrået. Farven vil være mere hvid end det nylagte æg, og faconen er mere flad. Er ægget mørkt, indeholder det et dødt lusefoster. Det kan være svært at se forskel på levende og døde æg, men der er stor sandsynlighed for, at ægget er klækket eller dødt, hvis det sidder mere end 1 cm fra hovedbunden.

Den nyudklækkede lus vil straks begynde at suge blod. Den overlever simpelthen ikke, hvis den ikke i løbet af få timer får mulighed for at suge blod. Lus suger blod flere gange om dagen.

 - Luseæg i naturlig størrelse.

 - Lus i naturlig størrelse.

 - Forstørret lus

KLØR LUS?

Når lus suger blod, spytter den et stof ind i såret. Stoffet forhindrer blodet i at størkne. Dette kan hos nogle mennesker give kløe og irritation i hovedbunden, da der udvikles en allergisk reaktion. Hyppig smitte eller mange lus kan give sår og infektion i hovedbunden, hvis man kradsrer sig meget.

Hvis der er sår og infektion i hovedbunden, bør lægen kontaktes. Der er ikke noget, der tyder på, at lus kan overføre sygdomme.

Fakta om lus

Lus kan hverken hoppe eller flyve.

Lus lever ikke længe, hvis de kommer væk fra hovedbunden.

Lus lever udelukkende af blod, derfor har det ingen betydning, om håret er rent eller snavset.

Lus overfører ikke sygdomme.

HVORDAN SMITTER LUS?

Tæt kontakt mellem hoveder anses for at være årsag til langt de fleste tilfælde af lus.

Lus forlader ikke frivilligt et hoved, med mindre den har mulighed for at kravle over til et andet. Lus kan ikke overleve væk fra hovedbunden i længere tid, da den hurtigt bliver svækket enten på grund af udtørring eller mangel på føde. Det er derfor ikke sandsynligt, at lus, som er faldet ud af håret, kan overleve. Ofte er det gamle, syge eller svækkede lus, som falder ud af håret.

Luseæg kan ikke smitte. Heller ikke fra hår, der er faldet af. Æggene sidder nemlig fast på håret og kan ikke udklækkes ved temperaturer under 22°C.

Kamme, børster, huer og lignende, der bruges af flere personer inden for et kort tidsrum, kan være en smittekilde. Sengetøj bør skiftes eller lægges væk i 48 timer. Legetøjsbamser og pelsdyr er ikke velegnede levesteder for lus.

Lus, der lever på dyr, kan ikke leve på mennesker. Familiens hund, kat eller andre kæledyr kan derfor ikke være en smittekilde.

Kamme, børster, huer eller anden hovedbeklædning samt sengeøj kan enten vaskes i sulfovand eller i opvaskemaskinen/vaskemaskinen, lægges i fryseren i et døgn eller lægges væk i 48 timer.

Ekstra rengøring og sprøjtning med insektmidler er ikke nødvendig.

HVEM FÅR LUS?

Det er især børn i alderen 3-10 år, der får lus, men selvfølgelig kan både voksne og børn i alle aldre blive smittet. Børn i 3-10 års alderen kommer ofte i tæt kontakt med hinanden under leg. Derfor er risikoen for smitte større i den aldersgruppe end i andre aldersgrupper i befolkningen.

Hårlængden kan også have betydning for, om man smittes med lus. Langhårede børn har oftere lus end korthårede. Hårlængden skal være kortere end 0,5 cm, hvis man vil være sikker på ikke at få lus.

Fakta om smitte

Alle kan smittes med lus, men oftest er det børn i alderen 3-10 år.

Tæt hovedkontakt er den hyppigste smittekilde.

Huer, kamme og børster kan i nogle tilfælde være årsag til smitte.

Luseæg kan ikke smitte.

Familiens kæledyr kan ikke være en smittekilde.

HAR LUS HØJSÆSON?

Lus kan smitte året rundt. Der er dog højsæson i august, september, oktober og november. Der er ingen logisk forklaring på, at det er sådan. Det kan skyldes, at børnene begynder at lege indendørs om efteråret. Desuden har forældrene måske ikke været så opmærksomme på problemet i ferierne. Mange børn starter derfor med lus i skole eller institution efter ferierne.

HVORDAN

KONSTATERER DU LUS?

Det er langt fra alle, der får gener i form af irritation og kløe, hvis de har lus. Der kan derfor gå lang tid, inden du opdager lus. I den periode kan barnet nå at smitte mange. Kløe er derfor en dårlig målestok.

Det anbefales, at du regelmæssigt, og gerne en gang om ugen, undersøger dit barn for lus. Kommer der besked fra skolen, institutionen eller legekammeraternes forældre om, at der findes lus i den nærmeste omgangskreds, er det ekstra vig-

tigt, at du undersøger barnet, også selv om der ikke før har været lus i familien.

Finder du lus hos dit barn, skal resten af familien også undersøges.

Når du undersøger håret for levende lus eller luseæg, skal du rede håret igennem med en tættekam fra hovedbunden ud til hårspidsen. Det er nemmere at rede et hår igennem med en tættekam, hvis håret er vådt. Balsam kan også hjælpe. Tættekammen bankes på et hvidt underlag, og det afredte undersøges. Det kan være nødvendigt at bruge lup.

Du bør undersøge, om der findes luseæg i håret bag ørerne eller i nakken. Finder du luseæg, skal du undersøge resten af håret for levende lus. Hvis du ikke finder levende lus, men luseæggene sidder tæt ved hovedbunden, skal du kontrollere håret ekstra grundigt i den kommende uge for at holde øje med, om æggene udklækkes.

KAN LUSEANGREB FOREBYGGES?

Den eneste måde at forebygge luseangreb og smittespredning er at rede håret igennem med en tættekam en gang om ugen og straks give besked til skole, institution og omgangskreds, hvis du finder lus. På den måde opdages lus hurtigt. Smitten kan

begrænses og sandsynligheden for, at dit barn bliver smittet igen på et senere tidspunkt, bliver mindre.

Det er vigtigt, at du fortæller skole, institution og andre, der er i tæt kontakt med familien, at du har fundet lus hos dit barn.

Det er ikke flovt at få lus, men det er flovt ikke at gøre noget ved det.

HVORDAN BEHANDLER DU LUS?

Der er flere måder at behandle lus på. Enten kan man fjerne dem mekanisk ved kæmning eller også kan man anvende et lusemiddel – eventuelt i kombination med kæmning.

Det er vigtigt kun at behandle personer, som har levende lus. Er du i tvivl, om dit barn eller et andet medlem af familien har lus, må du undersøge vedkommende grundigt de næste par dage og kun behandle, hvis du finder levende lus.

Det kan kun anbefales, at der bruges midler, der er beregnet til behandling af lus på mennesker. Der bør fx ikke bruges husholdnings-sprit, petroleum, sabadilleed-dike, kvassiantinktur, vulkansk aske, teatree-olie, rosmarinolie, loppe-midler til hund og kat eller andre insektbekæmpelsesmidler. Der er nemlig, ifølge Danmarks Jordbrugs-Forskning Skadedyrlaboratoriet, ingen videnskabelig dokumentation for effektiviteten af disse midler. De kan indeholde stoffer, som måske har en uønsket virkning på mennesker.

KÆMNING MED TÆTTEKAM

Kæmning er en effektiv og billig metode til at fjerne lus med. Dog skal du være indstillet på, at kæmning er tidskrævende og kræver grundighed for at komme lusene til livs. Metoden kan derfor kun anbefales, hvis du er indstillet på at være meget grundig og bruge den tid, det tager. Kæmning anbefales også, hvis du ikke kan opnå den ønskede effekt ved brug af lusemidlerne.

Inden du starter kæmningen med en tættekam, er det bedst at gøre håret vådt, hælde balsam i og rede håret igennem. Herefter redes håret igennem med tættekam fra hovedbund til hårspids. Efter hvert tag bør tættekammen bankes af på et hvidt underlag, så der er mulighed for at se, hvor mange lus der er redt ud. De helt nyudklækkede lus kan være svære at fange med tættekam, så derfor anbefales det, at kæmningen gentages hver anden dag i 14 dage. Er kæmningen udført korrekt, vil dit barn være fri for lus efter denne periode.

Du kan se hvordan du kæmmer på www.farvellus.dk

Kæmning kan også udføres med et specielt mundstykke med en lille tættekam, der sættes på en støvsuger-slange. Sugekæmning anvendes i tørt hår. Du skal være opmærksom på, at sugekæmning kræver lige så stor grundighed som kæmning med en almindelig tættekam. Vær opmærksom på, at selv om du kæmmer, kan barnet blive smittet igen.

BEHANDLING MED LÆGEMIDLER

Der findes forskellige typer lægemidler, som er godkendt til bekæmpelse af lus på mennesker. De indeholder stoffer, som er giftige for lus. For at opnå effekt er det vigtigt, at du følger brugsanvisningen nøje. Det er vigtigt, at du kommer den rigtige mængde af lægemidlet i håret og lader det sidde den tid, der er angivet i brugsanvisningen. Hvis lægemidlet skal i fugtigt hår, bør du være opmærksom på, at håret ikke må være sjask vådt, men kun fugtigt. Et sjask vådt hår fortynder lægemidlet. Gør derfor håret vådt og frottér det, inden du kommer lægemidlet i.

Der kan godt gå et stykke tid, inden lusene dør. Tilstedeværelsen af levende lus lige efter behandlingen er ikke nødvendigvis udtryk for, at lægemidlet ikke har virket. Det kan du først kontrollere med en tættekam dagen efter. Du bør derfor undersøge, om der er levende lus dagen efter behandlingen. Er der det, er behandlingen ikke lykkedes.

Lægemedelstyrelsen, Sundhedsstyrelsen og Danmarks Jordbrugs-Forskning Skadedyrlaboratoriet anbefaler, at man behandler med lægemidlet igen efter otte dage, også selv om det ikke står i brugsanvisningen. Således sikrer du, at enkelte æg, som måske har overlevet den første behandling, ikke får lov til at udvikle sig så der udklækkes nye lus.

Gravide, ammende og børn under 2 år må ikke behandles med lægemidlerne uden lægens anvisning.

ANDRE MIDLER TIL BEHANDLING AF LUS

Der findes andre midler end lægemidler til behandling af lus på mennesker. De er baseret på kokosolie, æteriske olier, eller stoffet dimeticon.

Midlerne skal ikke som lægemidlerne godkendes af Lægemedelstyrelsen. Det er derfor udelukkende producentens ansvar, at reglerne om kvalitet og sikkerhed for produkterne overholdes.

Hvis du vælger at anvende et af disse midler, er det vigtigt, at du følger brugsanvisningen nøje. Du bør kontrollere, om lusene er væk dagen efter behandlingen. Er de det, er behandlingen lykkedes.

HVORFOR SVIGTEDE BEHANDLINGEN?

Finder du levende lus dagen efter behandlingen, kan det skyldes fejlbehandling. Det kan skyldes, at du har anvendt for lidt lusemiddel, har givet for kort behandlingstid eller brugt for meget vand i håret. For meget vand i håret vil fortynde det aktive stof i lusemidlet, så lusene har en chance for at overleve.

Nylagte æg, der sidder helt nede ved hovedbunden, kan i nogle tilfælde overleve behandlingen. Hvis æggene klækker, vil der pludselig være lus i hovedbunden. Derfor anbefales det at gentage behandlingen med lægemidler efter otte dage. I den mellemliggende periode skal håret redes igennem med en tættekam hver anden dag. På den måde sikrer du, at nyudklækkede lus dør, inden de bliver gamle nok til at parre sig og lægge nye æg.

Finder du store lus i hovedbunden i dagene efter en ellers vellykket behandling, tyder det på et nyt luse-

angreb. Nogle behandlinger med lægemidler har en vis langtidseffekt, men kan påvirkes af klorvand og sollys, så du kan ikke stole på, at du ikke kan smittes igen. Det vides ikke, om balsam eller shampoo med balsam har en negativ effekt på virkningen af lægemidlerne. Det anbefales at undgå balsam eller shampoo med balsam lige før eller efter behandlingen med lægemidlerne. Så undgår du en eventuel negativ effekt.

Lus kan udvikle resistens (modstandsdygtighed) overfor lægemidlerne. Laboratorieundersøgelser viser, at lus har vist ændret følsomhed overfor de kendte lægemidler. At der kan forekomme resistens betyder ikke, at lægemidlerne er virkningsløse, men du skal være opmærksom på, om behandlingen har haft den ønskede virkning. En mislykket behandling skal ikke gentages med samme middel, hvis du kan udelukke alle andre fejlkilder. Er dit barn fortsat ikke lusefri efter 2-3 behandlinger, anbefales du kontakte lægen eller sundhedsplejersken.

VÆRD AT HUSKE

Det er dit ansvar som forælder at undersøge dit barn og behandle det for lus.

Undersøg dit barn en gang om ugen – det er den bedste forebyggelse. Det er også vigtigt, at undersøge barnet inden institutions- og skolestart efter en ferie.

Undersøg altid dit barn, hvis der konstateres lus i omgangskredsen, skolen eller institutionen.

Har dit barn lus, så husk at underrette omgangskredsen, skolen og institutionen.

Et godt samarbejde mellem skole, institution og forældre er en forudsætning for et godt resultat i kampen mod spredning af lus. Vær åben, fortæl at dit barn har fået lus og igangsæt straks behandling.

Finder du lus på dit barn, skal hele familien undersøges.

Kun de medlemmer af familien, som har levende lus, skal behandles.

Følg anvisningerne nøje og husk at gentage behandlingen efter en uge.

Kontrollér om behandlingen har været effektiv.

Der er risiko for at blive smittet igen i perioden efter en behandling, og indtil alle smitekilder i omgangskredsen er lusefri.

Vask eller frys kamme, børster, huer eller anden hovedbeklædning samt sengetøj. Eller læg det væk i 48 timer. Anden behandling af omgivelserne er unødvendig.

Kan du ikke selv efter gentagne behandlinger komme lusene til livs, anbefales du at kontakte lægen eller sundhedsplejersken.

Denne brochure er udarbejdet i tæt dialog med Danmarks JordbrugsForskning Skadedyrlaboratoriet, Lægemedelstyrelsen og Sundhedsstyrelsen ud fra "Vejledning om hovedlus" udarbejdet af Danmarks JordbrugsForskning Skadedyrlaboratoriet, Lægemedelstyrelsen og Sundhedsstyrelsen.

www.apoteket.dk